

УДК 811.161.2'243'26(У77)

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ (ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ)

Данута Мазурик

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра українського прикладного мовознавства,
вул. Університетська, 1/233, 79001 Львів, Україна
тел.: (032) 239 43 55*

Розглянуто проблеми створення і запровадження Державного стандарту з української мови як іноземної (УМІ).

Ключові слова: українська мова як іноземна, освітній держстандарт, рівні володіння УМІ, шкала дескрипторів.

Сучасні інтеграційні процеси зумовлюють зростання зацікавлення до вивчення іноземних мов і, відповідно, стимулюють пошуки нових підходів, більш ефективних методик навчання. Насамперед йдеться про інноваційні технології освіти в умовах входження у світовий освітньо-культурний простір та вироблення державних стандартів мовної освіти.

Сьогодні будь-який студент для опанування професії має змогу вибрати не тільки освітній заклад, а й країну навчання. У своєму виборі він керується багатьма причинами, серед яких, за даними соціологів, не останнє місце належить уже сформованому іміджу держави поміж іншими суб'єктами світової спільноти. Вагомим чинником, що впливає на вибір мови навчання, є світовий престиж мови. Він залежить від багатьох факторів, доміантним серед яких є авторитет держави у світовому просторі, державний статус мови, її інформативність. На думку С. Єрмоленко, престиж мови залежить не лише від „використання мови на найвищих щаблях державної влади” чи „ставлення до мови як засобу досягнення службової кар'єри”; а й від „статусу літературної (або стандартної) мови серед різновидів етнічної (національної) мови” [2: 55].

Підтримання та зростання зацікавлення щодо будь-якої національної мови у середовищі іномовних носіїв можливе лише за умови збереження і розвитку її комунікативних можливостей та чистоти літературного стандарту [6]. У зв'язку з цим дається взнаки відсутність в Україні єдиного Державного стандарту рівнів володіння українською мовою, який би передбачав державну сертифікацію мовної компетенції й можливість отримання державного документа, що засвідчував би рівень україномовних навичок іноземного громадянина та, за потреби, зумовлював би право іноземця навчатися і працювати в Україні. Держстандарт мусить окреслити сукупність умінь, знань та навичок, притаманний тому чи іншому рівню.

Як відомо, освітній стандарт з навчального предмета чи галузі знань – це характеристика базового змісту освітньої галузі і система вимог, що визначають обов'язковий для досягнення кожним студентом рівень його засвоєння [1]. Державний стандарт з української мови як іноземної має бути єдиним, універсальним, багаторівневим. Окрім переліку основних умінь та навичок,

потрібних у користуванні українською мовою для різних потреб, Стандарт мусить містити опис засобів та методів для визначення рівня володіння українською мовою [4]. Формулювання стандартних вимог щодо володіння української як іноземною має ґрунтуватися на функціональному підході до мовних категорій.

Спираючись на рекомендації Ради Європи [3], останні дослідження вітчизняних та зарубіжних методистів, власний досвід, викладачі Львівського національного університету імені Івана Франка створили Проект Державного стандарту з української мови як іноземної.

У пропонованому проекті насамперед визначено, що Державний стандарт з УМІ – це **сукупність норм і положень**, що окреслюють державні вимоги до володіння українською мовою для громадян чи осіб без громадянства, які вивчали українську мову як іноземну на рівні середньої і/або вищої освіти, та **гарантії держави** щодо можливості досягнення, сертифікації і застосування набутих знань.

У ньому подано **шкалу рівнів** володіння українською мовою як іноземною, **вимоги** мовного і комунікативного характеру до кожного з рівнів та їхнє змістове наповнення, **методи і форми сертифікації** кожного з рівнів володіння українською мовою як іноземною.

Проект Державного стандарту з української мови як іноземної складається з двох частин. Перша частина містить загальні положення, перелік нормативних документів, шкалу рівнів володіння українською мовою як іноземною та освітні вимоги до кожного з рівнів володіння. Опанування усього обсягу пропонованого мовного і комунікативного матеріалу є достатнім для отримання Державного сертифіката відповідного рівня володіння.

До проекту Державного стандарту додано зразки тестових завдань для визначення рівня володіння необхідними мовленнєвими навичками і вміннями, які містить друга частина Проекту. У ній також описано процедуру тестування й оцінювання. Розроблений типовий тест включає в себе п'ять підтестів для перевірки письма, граматики, аудіювання, читання та говоріння. Усі різновиди підтестів максимально уніфіковано для того, щоб усунути суб'єктивність в оцінці знань.

Проект Державного освітнього стандарту з української мови як іноземної відповідає Конституції України, ґрунтується на Законах України „Про освіту”, „Про наукову і науково-технічну діяльність”, „Про вищу освіту”, відповідає Постановам Кабінету Міністрів України „Про затвердження положення про прийом іноземців та осіб без громадянства на навчання до вищих навчальних закладів” і „Про ліцензування освітніх послуг” та відповідає Наказу Міністерства освіти і науки України „Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України”, а також вимогам і нормам, які містять Навчальні плани та програми (довузівська підготовка іноземних громадян) [7] та Навчальні мінімуми з української і російської мов для іноземців [6].

Державний освітній стандарт УМІ визначає такі рівні володіння українською мовою як іноземною:

Українська шкала	Загальноєвропейська шкала
Елементарний (УМІ-1)	A1 Breakthrough
Основний (УМІ-2)	A2 Waystage
Рубіжний (УМІ-3)	B1 Threshold
Високий (УМІ-4)	B2 Vantage
Вищий (УМІ-5)	C1 Effective Operational Proficiency
Найвищий (УМІ-6)	C2 Mastery

Головним орієнтиром для визначення вищенаведених рівнів стали Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання [3]. Основними параметрами виділення рівнів ми розглядали насамперед комунікативні цілі, яких зможе досягти особа, що навчається, у межах кожного з рівнів через відповідні мовні засоби; найактуальніші сфери, теми, ситуації спілкування (т.зв. зміст спілкування) та ступінь лінгвістичної та екстралінгвістичної вправності для вирішення завдань комунікації.

ЕЛЕМЕНТАРНИЙ рівень засвідчує **часткове** ознайомлення зі структурою і системою української мови та можливість **обмеженого** спілкування в межах стандартних ситуацій.

ОСНОВНИЙ рівень визначає риси **базового** володіння українською мовою як іноземною для перебування на території України з туристичною, ознайомчою чи іншою культурологічною метою без проведення будь-якого виду діяльності (крім навчання) і засвідчує можливість **усвідомленого** спілкування в стандартних ситуаціях.

РУБІЖНИЙ рівень визначає **необхідний рівень** володіння українською мовою як іноземною, досягнення якого є обов'язковим для всіх іноземних громадян та осіб без громадянства, щоб розпочати навчальну (крім факультетів до-університетської підготовки), освітню, комерційну, консультативну та іншу легальну діяльність на території України. Рубіжний рівень засвідчує можливість **розгорнутого** спілкування в стандартних ситуаціях.

ВИСОКИЙ рівень визначає **ефективний рівень** володіння українською мовою як іноземною, досягнення якого свідчить про можливість **результативного** спілкування в україномовному професійному середовищі з усвідомленим використанням усіх мовленнєвих умінь (рівень бакалавра за основним фахом (крім філологічних спеціальностей)).

ВИЩИЙ рівень визначає **активний рівень** володіння українською мовою як іноземною, досягнення якого свідчить про можливість **компетентного** спілкування в україномовному професійному середовищі з усвідомленим використанням усіх мовленнєвих умінь (рівень магістра за основним фахом) і підтверджує здатність викладати українську мову загального комунікативного спрямування.

НАЙВИЩИЙ рівень визначає володіння українською мовою як іноземною на **професійному рівні**, досягнення якого свідчить про можливість **незалежного** спілкування в україномовному середовищі з **вільним і творчим** використанням усіх мовленнєвих умінь та підтверджує здатність викладати українську мову професійного спрямування.

Визначені рівні володіння українською мовою як іноземною співвідносяться із прийнятими рівнями в системі європейської мовної освіти [3].

Державний стандарт визначає **базовий обсяг** для кожного з визначених рівнів, засвоєння якого є обов'язковим для переходу до наступного освітнього циклу.

Опис рівнів володіння мовою робить прозорим і зрозумілим для викладачів та студентів освітні вимоги, орієнтує на кількість і якість матеріалів для навчання, чітко визначає критерії оцінювання, допомагає здійснювати контроль за оволодінням українською мовою як іноземною. Від 2002 року у Львівському національному університеті викладачі регулярно використовують тестовий контроль за рівнем оволодіння українською мовою з боку іноземних студентів. Цей тип контролю та

його результати засвідчили перехід до вищого, більш якісного і достовірного визначення рівня мовної компетенції за всіма видами мовленнєвої діяльності [5].

Запровадження системи сертифікації з української мови як іноземної на державному рівні сприятиме утвердженню дисципліни „Українська мова для іноземців” у міжнародному освітньому середовищі; підвищенню статусу української мови серед іноземців; зростанню зацікавлення до вивчення української мови; забезпеченню позитивного міжнародного іміджу України й української освітньої системи; розвитку культурних та освітніх зв'язків із зарубіжними країнами.

1. Державний освітній стандарт з іноземної мови (загальна середня освіта, V-IX класи). Проект / За ред. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1998. – 32 с.
2. Єрмоленко С.Я. Соціальна престижність української мови в сучасному комунікативно-інформаційному світі // Українознавство. – 2005. – № 4. – С. 55–57.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Рада Європи. Відділ сучасних мов. Страсбург. – К.: Ленвіт, 2003. – 260 с.
4. Лукашенко Аріна. Встановлення шкали рівнів володіння українською мовою як необхідний етап розробки Сертифікації рівнів володіння українською мовою. – Доступно з: <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=863>
5. Мазурик Данута. Способи визначення рівня володіння українською мовою як іноземною // Вісник Львівського університету. – Вип. 38. – Ч. II. – С.111–115.
6. Навчальні мінімуми з української і російської мов для іноземців / Укл. Н.Ф. Зайченко, С.А. Воробйова – К.: ІСДО, 1995. – 200 с.
7. Навчальні плани та програми (довузівська підготовка іноземних громадян) / Уклад.: Л.Г. Новицька, О.Ф. Гудзенко, М.І. Дудка та ін. – К.: ІВЦ "Видавництво „Політехніка”, 2003. – Ч.1 (Українська мова, Основи економіки, Біологія ...). – 172 с.
8. Чередниченко Олександр. Мова і культура у контексті глобалізації. – Доступно з: <http://www.ualogos.kiev.ua/text.html?id=493&category>

NATIONAL STANDARD OF UKRAINIAN FOR FOREIGNERS (FROM THEORY TO PRACTICE)

Danuta Mazuryk

*Ivan Franko National University of L'viv,
Department of Applied Linguistic,
1/233, Universitets'ka St., 79001 Lviv, Ukraine
phone: (032) 239 43 55*

The article is considering the problem creating and providing of the National Standard of Ukrainian as a foreign language (UFL).

Key words: Ukrainian as a foreign language, National educational standard, UFL levels, illustrative scales.

**ГОСУДАРСТВЕННЫЙ СТАНДАРТ ПО УКРАИНСКОМУ ЯЗЫКУ
КАК ИНОСТРАННОМУ (ОТ ТЕОРИИ К ПРАКТИКЕ)**

Данута Мазурик

Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
кафедра украинского прикладного языкознания,
ул. Университетская, 1/233, 79001 Львов, Украина
тел.: (032) 239 43 55

В статье рассматриваются проблемы изучения украинского языка как иностранного (УМИ) относительно создания и внедрения Государственного стандарта по УМИ.

Ключевые слова: украинский язык как иностранный, образовательный Госстандарт, уровни владения украинским языком как иностранным, шкала дескрипторов.

Стаття надійшла до редколегії 10.02.2010

Прийнято до друку 12.04.2010